

Szarka-Bögös Réka

Kihívások és értékek a Z generáció nevelésében

Ez az előadás 2016. április 2-án hangzott el a Magyarországi Baptista Egyház által ötödik alkalommal megrendezett médianapon, mely idén a Tudás–innováció–közösség címet viselte.

*„A tanítói munka legfontosabb mozzanata a gyermekekre figyelés, ezt az odafigyelést, ezt a segítséget nevezhetjük pedagógiának.”
(Winkler Márta)*

Általános iskolai nevelőmunkám során a gyermekekre való odafigyelés két szinten valósul meg. Megfigyelem a gyermekek személyiségét egyénileg, valamint vizsgálom az őket körülvevő társadalmat is.

A digitális kultúra folyamatos fejlődése nagymértékű változásokat eredményez a gyermekek életében. Fontosnak tartom, hogy pedagógusként lássam ezeket a hatásokat és azo-

kat a tendenciákat, amelyek nemcsak egy-egy gyerek életébe hoznak változást, hanem a mostani generációnál általánosan megfigyeltté vált a kutatók körében.

A Z generációnak az 1995 után született gyerekeket nevezik, külföldi szakirodalomban szokták M, mint millennium generációnak is nevezni őket, utalva arra, hogy születésük az ezredforduló környékére esik.

A generációkról szóló elméletek egyszerűsítenek és általánosítanak, miközben minden gyerek és minden szituáció más. Mégis érdemesnek tartom ezek vizsgálatát, mert jól érzékelhetővé és megfoghatóvá teszik azokat a kulturális, szocializációs különbségeket, amelyek ennek a fiatal korosztálynak a jellegzetességei.

JELLEMZŐK

Védettség

Ez a generáció a gyermekkorát jellemzően jól megszervezett tevékenységekkel tölti, mintsem strukturálatlan játékkal. A szülők a gyermekeik szabadidejét hasznosan próbálják lekötni különféle különórákkal, foglalkozásokkal. *(Nem lehet*

az angolt elég korán kezdeni, mozgásos különórák, fejlesztő foglalkozások stb.) Bátorítani kell a szülőket arra, hogy engedjék gyermekeiknek, hogy az egész napos iskola 8-9 órás szinte folyamatos foglalkoztatottsága után a megmaradt szabadidejüket szabad játékkal töltsék. Testi és lelki egészségük érdekében fontos a mozgás szabadsága, a játék öröme. A gyerekek megfelelő kognitív fejlődéséhez szükséges saját tapasztalatok szerzése a különféle anyagok formájáról, jellegéről. Kiskorban különösen fontosak a nagymozgások, természetes mozgásformák: engedjük őket sokat fogócskázni, futni, mozogni, játszani a levegőn „csak úgy”.

Nyomás, szorongás

A szülőknek nagyok az elvárásaik gyermeikkel szemben, a teljesítményre való koncentráció nagy nyomás alá helyezi ezt a korosztályt, rengeteg szorongó gyermek ül az iskolapadban.

A szülők szeretnék gyermeküket „jól iskolázottnak” tudni, és már öt éves korban kiválasztani a legmegfelelőbb általános iskolát, gimnáziumot, egyetemeket. Igyekeznek kiközvetíteni gyermeküknek a sikeres életig, a jól fizető állásig vezető utat. Már iskolába lépés előtt, az óvodáskorú gyerekek szülei olyan elvárásokkal fordulnak az iskola felé, amelyek a gyermek hosszú távú jövője szempontjából érthetőek ugyan, de a gyermek életkori sajátosságait sokszor figyelmen kívül hagyják.

Ez a fajta előkészítés, előrelátás hatalmas terhet tesz a gyerekekre, melynek következtében a szorongó gyerek vagy olyan gyorsan igyekszik, hogy közben elfelejt gyerekek lenni, és egy kisművészi felnőtté válik, vagy teljesen kezelhetetlenné válik, és a valódi feladatait sem tudja elvégezni.

Nehéz szülőként bölcsnek lenni, hiszen senki sem szeretné, hogy gyermeke lemaradjon a többiekhez képest, ugyanakkor fontos szem előtt tartani, hogy a gyermekek jövőjének megalapozása nem azáltal valósul meg, ha megpróbáljuk a jövő kihívásaira minél előbb felkészíteni őket, pénzt és időt nem sajnálva, hanem ha egyszerűen hagyjuk, hogy megélik az adott életkor kihívásait, örömeit.

A teljesítménykényszer okozta szorongás gátolja a gyermek megfelelő lélektani és kognitív fejlődését. Tapasztalt pedagógusok szerint fontos nevelési érték az örömmel való tanulás, melynek központi eleme a játék öröme, amely nemcsak egy kiegyensúlyozott gyermekkorhoz segíti hozzá ezt a generációt, hanem egy munkáját szerető, gondolkodó felnőtté is.

Jutalmazás

Kutatások azt mutatják, hogy ezek a gyerekek azokban a tekintélyszemélyekben bíznak, akik megjutalmazzák őket azért, mert részt vettek valamilyen tevékenységben. Első osztályban bíztam benne, hogy a játék, a közös munka önmagában motiváló lehet, így nem szükséges ezen felül külső értékelést alkalmaznom, próbáltam a belső motivációt táplálni. Mivel akadályokba ütköztem, elkezdtem különféle külső jutalmazási rendszerek kiépítésével kísérletezni, próbálgatva, mi az, ami a gyerekcsoportnál működőképesnek bizonyul. Eddigi tapasztalataim megerősítik a kutatás eredményét, mely szerint a Z generáció gyermekeinek gyors visszajelzésre, valódi jutalomra van szükségük. Bár a belső motiváció erősítését hosszú távon továbbra is előnyösebbnek látom, a kihívásnak megfelelően elkezdtem kísérletezni, milyen értékeket tudnék átadni, ha már rákényszerülök a külső értékelésre. Azon gondolkodtam el, hogy ha már megjutalmazom őket, milyen értéket tudok ezen keresztül is átadni nekik, amelyre esetleg nem lennének maguktól annyira fogékonyak, de mivel jutalomként kapják, más jelentőséget nyer számukra.

Csapatmunka

A tapasztalatok azt mutatják, hogy a Z generáció tagjai jobban képesek kapcsolatba lépni egymással, mint eddig bármelyik korábbi generáció.

A csoportmunka, az együttműködés képességének fejlesztése nemcsak azért fontos, mert ez a korosztály ezt igényli, hanem mert az látszódik, hogy a munkaerőpiacon is egyre inkább a kooperatív képességeket keresik a munkaadók.

Érdekes tény, hogy mindeközben kutatások azt mutatják, hogy ezek a tanulók kellemetlenül érzik magukat vitás szituációkban, tekintetükkel a tanítót keresik, aki megvédi őket a konfliktusoktól.

Miközben tehát igénylik és igény van a társas feladatokra, eközben nehézségeik vannak a véleményük, érdekeik ütköztetése során.

Tanítóként meg kellett látnom azt, hogy nem kell mindig megvédeni és egyfajta védőburkot létrehozni a gyermek számára, hiszen fontos, hogy megtanulja saját érveit képviselni, mások érdekeit is szem előtt tartani, és elsajátítani a helyes vitakultúrát.

*Kedves kolléganőm mesélte,
hogy egyik gyereke iskolai
keretek között ellátogat a Forbes
magazinhoz megnézni, mit is
csinálnak ott, milyen is az „élet”
az iskolán túl. Felkacagtam, mert
lányomék hasonló indíttatásból
tehenészetbe mentek ma el az
osztállyal. Átvillant a jókedvemen*

az a gondolat, lehet, hogy ők nem az „életet” látják?

Multitasking

Tíz évvel ezelőtt amerikai kutatók már megfigyelték, hogy az Y és Z generáció fiataljai jellemzően egyszerre nem csupán egy, hanem párhuzamosan több tevékenységet végeznek, megosztva figyelmüket. Nagy várakozással kutatták az úgynevezett multitasking-jelenséget, vizsgálva hatását a tanulási szokásokra és képességekre, a társas kapcsolatokra, a kreatív jellegű munkavégzésre.

Az MIT agykutató csoportja, a Miller Lab vizsgálatai azt mutatták, hogy a feladatok gyors váltogatása jóval kevésbé hatékony, mint ha egyszerre csak egy dologra koncentrálna az ember. A multitasking hatására a szervezet többet termel a hidrokortizon nevű stresszhormonból és a gyors reakcióért felelős adrenalinból is, a túlzott hormontermelés pedig a szükségesnél nagyobb mértékben stimulálja az agyat. A multitasking során a szervezet dopamint is termel, vagyis az ember gyakorlatilag jutalomban részesül azért, hogy folyton váltogatja a feladatokat, így aztán mindig újabb stimulusra vágyik.

A digitális eszközök használata során a gyerekek agya hozzászokott ehhez a fajta gyakorlathoz, a folyamatosan érkező, változatos ingerek után nem csoda, hogy nem köti le őket az ingerszegény iskolai tanóra, ahol adott esetben egyetlen feladatuk a tanár szóbeli közlésére figyelni. Az unatkozó gyermek további magatartás-problémákat idéz elő, mire a tanító megállapítja, hogy ezek a mai gyerekek neveletlenek, képtelenek figyelni.

Megoldási lehetőségeket számba véve felmerül a kérdés: itt az ideje, hogy az oktatás is felpörögjön, és a pedagógus feladata nem más, mint hogy a video- és számítógépes játékok ingergazdag világának ajtót nyisson, hogy képes legyen a gyermekek ingerküszöbét elérni?

A kérdés nem egyszerű, ugyanis a multitasking a hétköznapi életben és a munkahelyi feladatoknál egyaránt elvárt képesség, tehát fontos, hogy az iskolában is fejlesszük, ugyanakkor több kutatás eredménye azt bizonyítja, hogy a tanteremben az egy dologban való elmélyülés nagyobb sikert hoz a tanulmányok terén.

Nem lehet a gyermekeket végletekig ingerekkel bombázni, a magasabb stressz-szint elfárasztja őket, ami a tanulmányi eredményeik romlásához vezet, amikor pedig már nem lehet természetes módon tovább fokozni az ingerek számát, és nem képes az adott ingerekre elegendő dopamint termelni a szervezet, akkor akár a drogok használatába sodorhatjuk akaratlanul is a gyerekeket (Barak, 2012).

Mit tehetünk akkor annak érdekében, hogy ne tegyük ki a gyerekeket ennek a káros folyamatnak, de eközben mégis szem előtt tartjuk, hogy a való életben ez egy szükséges és fejlesztendő terület?

Tanítsuk kottát olvasni, hangszeren zenélni a gyerekeket! A York egyetem munkatársai kimutatták, hogy a zenészeknek különleges érzékük van ahhoz, hogy egyszerre párhuzamos műveleteket végezzenek. Az agyuk a zenetanulás során hozzászokik, hogy egységként kezeljen egy bonyolult információkból álló halmazt.

Hipertextualitás és a lineáris logika fejlesztésének kérdése

A gyerekek számára az információk hipertextualitása, a véletlenszerű kalandozások, a próbálgatás a bevált, működő módszer az új játékok, eszközök, programok meghódítása közben. Eközben az iskola lineárisan, logikusan felépített, lépésről lépésre lebontott információkat nyújt.

Egy érdekes kihívás, hogyan lehet ezt a fajta innovatív tanulási folyamatot megőrizni és értékékként kezelni az iskola falai között, miközben különösen fontos fejleszteni ezeknek a gyerekeknek a lineáris, ok-okozati logikai gondolkodását is.

Mit tehet a pedagógus, ha hatékonyan szeretné meg-szólítani ezt a generációt?

Nyitottság és tudatosság. Nyitottnak lenni, hogy képesek legyünk meglátni az adott gyerekcsoport, generáció jellemzőit, és tudatosan fejleszteni a szükséges készségeket és az általános emberi értékeket, amelyek mindenkor érvényesek és szükségességesek lesznek.

Az új és a régi tartalmak, módszerek területén fontosnak tartom a megfelelő egyensúly keresését. Különböző kísérletekkel, új eszközökkel, módszerekkel próbálkozom az első osztályos gyerekcsoportomnál a korábbi kutatásomban, a nagy tapasztalattal rendelkező pedagógusok által megfogalmazott nevelési értékek megőrzésével.

A gyermekek szeretete, a rájuk való odafigyelés segít, hogy meglássam, mire van szükségük, mit tudok én adni nekik, hogyan tudom őket segíteni.

Az örömmel való tanulás elérése érdekében igyekszem számukra szórakoztató eszközöket, játékokat megismerni, kitalálni, amelyek fejlesztőek, de mindenekelőtt a kíváncsiságukra, és a gyermekkori sajátosságaikra épülnek.

Pedagógusként nem azt várom el a gyerekektől, hogy ők igazodjanak az eddigi iskolai gyakorlathoz, bevált módszerekhez, hanem tisztában vagyok vele, hogy felnőtt szakem-

berként nekem kell a változó körülményekkel, igényekkel lépést tartanom.

Mindezek megvalósítása érdekében a felmerülő problémákat kihívásnak tekintem, amelynek során a céloom a gyerekek szükségére odafigyelve és a legfontosabb értékeket megtartva alkalmazkodni, tanulva tanítani.

Merjünk változni, hogy tudjunk változtatni!

Felhasznált források:

- Howe, Neil and Strauss, William (2000): Millennials Rising: The next great generation.
- Wallis, Claudia (2006): Multitasking generation – Time, Society
- World Economic Forum, Executive Summary The Future of Jobs, 2016 January.

Multitasking:

- Barak, L. (2012). Multitasking in the university classroom. *International Journal for the Scholarship of Teaching and Learning*, 6 (2) <http://academics.georgia-southern.edu/ijstotl/v6n2.html>.
- Bessenyei István (2010): A digitális bennszülöttek új tudása és az iskola, *Oktatás-informatika*, 2010, II. évf. 1–2. szám, 24–30. o.
- Fried, C. B. (2008). In-class laptop use and its effects on student learning. *Computers and Education*, 50 (3), 906–914.
- http://index.hu/tudomany/2015/12/07/hiaba_gondolja_on_se_tud_egyszerre_tobb_dologra_figyelni/ letöltés: 2016. 05. 04.
- <http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=95256794>, Miller LAB (MIT), Colorado Uni.

Évzáró a téglási II. Rákóczi Ferenc Magyar–Angol Két Tanítási Nyelvű Baptista Általános Iskolában

Nem tudunk kétfelé figyelni egyszerre

A Tudatos vezetés nevű blog (tudatosvezetes.blogspot.com) szerzője, Cservényák Tamás is utánajárt, hogy igazolják-e tudományos kutatások, hogy bizonyos emberek képesek több dologra egyszerre is figyelni. Az alábbiakról számolt be.

Clifford Nass, a Stanford University professzora úgy találta, hogy a „kemény multitaskerek” extrém magabiztossággal bírnak képességeikkel kapcsolatban. Felmérésük alapján azonban sokkal rosszabbul szerepeltek kognitív és memória feladatokban, mint azok, akik egyszerre egy dologra szeretnek figyelni. Ness azt várta volna, hogy legalább egy valamiben jobbak lesznek, de mindenben gyengébben szerepeltek.

David Meyer, a Michigan University pszichológia professzora jópofa demonstrációval szolgált. Ha diákjait arra kérte, hogy számoljanak el egytől tízig, vagy sorolják fel az ABC első tíz betűjét, jellemzően két másodperc alatt végeztek a feladattal. Ha azonban változtatni kellett a számolás és az ABC között (A1, B2, C3...), akkor a végrehajtás nem 4, hanem 15-20 másodpercig tartott, és sokan hibáztak is közben. A váltogatás a feladatok közt ugyanis jelentősen rontja a hatékonyságot és gyarapítja a tévesztések számát.

John Arden szerint (*Improving Your Memory for Dummies*, 2002) a többfelé figyelés csökkenti az emlékezés képességét.

Dr. Glenn Wilson 2005-ben végzett egy kísérletet a Hewlett Packardnál, hogy megvizsgálja a termelékenységet a „multitasking” során. Megdöbbentő eredményt kapott: az átlagos dolgozó funkcionális IQ-ja, ami egy ideiglenes minőségi állapot, 10 ponttal csökkent a megosztott figyelem alkalmazása során.

David Mayer (2003) kutatásai szerint nincs statisztikailag szignifikáns különbség a férfiak és a nők között sem a figyelemmegosztás terén.

Dr. Marcel Just, a Carnegie Mellon University Center for Cognitive Brain Imaging igazgatója egyetért vele: a számos általa vizsgált területből összesen egynél volt statisztikailag értékelhető különbség a nők javára.

Brandy Criss, a Missouri Western University-n próbálta meg igazolni különbségtételi téziséit 2006-ban, de azt találta, hogy a teljesítményben nem tértek el a két nem képviselői „multitasking” során, míg pontosságban minimális, de statisztikailag nem volt szignifikáns előnye a nőknek.

Forrás: Tudatos vezetés blog
<http://tudatosvezetes.blogspot.hu/2011/02/nem-tudunk-ketfele-figyelni-egyszerre.html>